

THEODOSIANI

LIBRI XVI

CVM CONSTITVTIONIBVS SIRMONDIANIS

ET

LEGES NOVELLAE AD THEODOSIANVM
PERTINENTES

CONSILIO ET AVCTORITATE ACADEMIAE LITTERARVM
REGIAE BORVSSICAE

EDIDERVNT

TH. MOMMSEN ET PAVLVS M. MEYER

ACCEDVNT TABVLAE SEX

VOLVMINIS I PARS POSTERIOR

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCV

THEODOSIANI

LIBRI XVI

CVM CONSTITVTIONIBVS SIRMONTIANIS

EDIDIT

ADSVMPTO APPARATV P. KRVEGERI

TH. MOMMSEN

VOLVMINIS I PARS POSTERIOR

TEXTVS CVM APPARATV

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS

MDCCCXV

CONSPECTVS PARTIS POSTERIORIS

	pag.
GESTA SENATVS ROMANI DE THEODOSIANO PVBLICANDO . . .	1
THEODOSIANI TITVLI	5
THEODOSIANI LIBRI XVI	27
CONSTITVTIONES SIRMONDIANAЕ	907

CONSTITVTIONES SIRMONDIANAЕ.

1 (333 Mai. 5).

IMP. CONSTANTINVS A. AD ABLABIVM P(RAEFECTVM) P(RAETORIO). Satis mirati sumus gravitatem tuam, quae plena iustitiae ac probae religionis est, clementiam nostram sciscitari voluisse, quid de sententiis episcoporum vel ante moderatio nostra censuerit vel nunc servari cupiamus, Ablabi, parens karissime atque amantissime. Itaque quia a nobis instrui voluisti, olim promulgatae legis ordinem salubri rursus imperio propagamus. Sanximus namque, sicut edicti nostri forma declarat, sententias episcoporum quolibet genere latas sine aliqua aetatis discretionem inuolatas semper incorruptasque servari; scilicet ut pro sanctis semper ac venerabilibus habeantur, quicquid episcoporum fuerit sententia terminatum. Sive itaque inter minores sive inter maiores ab episcopis fuerit iudicatum, apud vos, qui iudiciorum summam tenetis, et apud ceteros omnes iudices ad executionem volumus pertinere. Quicumque itaque litem habens, sive possessor sive petitor vel inter initia litis vel decursis temporum curriculis, sive cum negotium peroratur, sive cum iam coeperit promi sententia, iudicium elegerit sacrosanctae legis antistitis, ilico sine aliqua dubitatione, etiamsi alia pars refragatur, ad episcopum personae litigantium dirigantur. Multa enim, quae in iudicio captiosa praescriptionis vincula promi non patiuntur, investigat et publicat sacrosanctae religionis auctoritas. Omnes itaque causae, quae vel praetorio iure vel civili

praemittunt CII incipit sacra constantini impera(toria) de testimoniis episcoporum W; k. (in margine = kaput?) exemplum legis de confirmando etiam inter minores aetates iudicio episcoporum (iud. ep. et. int. min. aet. Z³) et testimonium unius episcopi accepto ferri Z; XI de episcopali iudicio EYD (in quibus libris Sirmondianae priores exhibentur pro Theodosiani libri XVI titulo undecimo); monogramma Christi * (in margine) Berol.
1 imp. constantinus aug.] WZ Berol., imppp. archadius (et ins. Bell.) honorius et theodosius EYD Bellov., idem angusti (praec. impp. honorius et theodosius) O ad ablabium prefect praetorii W, ablauius (arlanio Berol.) ppo (praefecto praetorio Z, praefecto praetorio Berol., preposito O) reliqui satis . . . 2 probae] W, om. reliqui 2 est] et E sciscitare WY²D²
3 quid de] qui de E nostra om. O
4 seruare W cupimus Z Berol. ablabi] W, ablaui rel. parens] pariens E, om. W atque amantissime] W, om. rel. itaque quia] qui itaque id W 5/6 promulgatae] W, prorogatae (prerogatae Berol.) rel. salubri rursus imperio (imperi Z²) propagamus (promulgamus O) sanximus (sancimus Z)] seruare rursus interpretate (= interpretatione) publica W 6 dicti Z²
7 inlatae Florus post seruari ins. ab omnibus iudiciis laicalibus sine episcopis Berol. ut om.

Florus 8 venerabilis Berol. habeantur] W, habeatur reliqui episcoporum E² 9 siue itaque] siue utique Florus, quicquid itaque Y² fuer. iud. ab ep. O 10 summa O ceteros om. YDO omnes] libri, etiam W ad om. W executionem] obseruandum Berol.
11 pertinere] pertinere int (hoc maiusculis = interpretatio) YD, peruenire Berol. quicumque itaque] quicumque Bened. hic incipiens lite Z¹ uel] W, fuerit uel Ben., erit reliqui inter initia] in initio Ben. 12 cum] dum W peroratur] peroperatur W Berol. iam] ita W coeperint Y² promi om. D² 13 iudicium] si iudicium Ben. elegerit] W Ben., elegit Z¹ EYDO Bellov., eligit Z² Berol. Florus sacrosanctae (sacrosanctae O) legis antistitis] a sacrosanctos antestites W 14 alia] aliqua W ad (ab Berol.) episcopum] ad episcopale iudicium W, ad episcoporum iudicium Ben. personae litigantium dirigantur] W, cum sermone l. dirigatur reliqui 15 iudiciis W captiosa] W, captiosae rel. praescriptionis] Z² (cum Floro) et rel., perscriptionis Z¹ Berol. promi om. Berol. inuestigat et] inuastigat et Y¹, inuestigata et Bell.¹, inuestigata O Bell.² publicat] W, promit (-met E¹ Bell.) rel. 16 praetorio] petitores W 16/308, 1 ciuili tractantur] cuius tractatus W

tractantur, episcoporum sententiis terminatae perpetuo stabilitatis iure firmentur, nec liceat ulterius retractari negotium, quod episcoporum sententia deciderit. Testimonium etiam ab uno licet episcopo perhibitum omnis iudex indubitanter accipiat nec alius audiatur testis, cum testimonium episcopi a qualibet parte fuerit repromissum. Illud est enim veritatis auctoritate firmatum, illud incorruptum, quod a sacrosancto homine conscientia mentis inlibatae protulerit. Hoc nos edicto salubri aliquando censuimus, hoc perpetua lege firmamus, malitiosa litium semina comprimentes, ut miseri homines longis ac paene perpetuis actionum laqueis implicati ab improbis petitionibus vel a cupiditate praepostera maturo fine discedant. Quidquid itaque de sententiis episcoporum clementia nostra censuerat et iam hac sumus lege complexi, gravitatem tuam et ceteros pro utilitate omnium latum in perpetuum observare convenit. DATA III NONAS MALAS CONSTANTINOPOLI DALMATIO ET ZENOFILO CONSS.

W; item *Z* (cum apographo Paris. 1452 et Floro in Autiss. 907, 5/6 sanximus . . . 11 pertinere et 907, 14 multa . . . 908, 7 firmamus, item in Ambros. 907, 7 pro sanctis . . . 8 terminatum, item 11 quicumque . . . 14 dirigantur, item 16 omnesque causae . . . 908, 2 deciderit); item folium solitarium Berol. (Lat. fol. 270 f. 15) interpolatum ex interpretatione Breviarii; item EYDO et epit. Paris. 10753; item ex codice his YDO simili (laudatur ex sexto decimo Theodosii imperatoris libro, capitulo videlicet XI, id est ex titulo ficticio de episcopali iudicio) Benedictus Levita l. II c. 366 (MG. LL. 2, 2 p. 91) eodemque exemplo Bellovacensis (= Paris. 9652), incipientes 907, 11 quicumque, finientes 908, 11 conveniant. Particulas quae reperuntur in corporibus canonici iuris aliis (nominantur Petrus except. 4, 37; concilium Valentinum a. 883; Gratianus c. 35 C. XI qu. 1; cod. univ. Pragensis VIII. H. 7 [Schulte in actis minor. Vindob. vol. 57 a. 1868 p. 201], alii multi), non sum persecutus.

1 firmentur] *W* et reliqui, incorrupte f. Berol., firmanur *Florus* (*Autiss.*, non *Ambros.*)
 2 alterius *Bell.* retractari] a comitibus vel iudicibus laicalibus tractari *Berol.* negotium] iudicium *Ben.* om. *W* episcoporum] hab (sic) episcoporum *W* sententiis *Ben.* deciderit *E*, didicerit *D* 3 etiam] enim *Berol.* liceat ab uno *O* omnis iudex i. accipiat] *W*, omnes iudices i. accipiant *reliqui* 4 testis] *W*, om. *reliqui* a qualibet (ad quamlibet *W*) parte om. *O* illud . . . 9 discedant om. *Berol.*
 5/6 conscientiam *Bell.* 6 inlibatum *W*, inlibato *Florus* salubri aliquando] aliquando salutari *W* hoc] hoc quod *Florus* 7 firmamus] sanximus *W* reprimentes *W* longe *E* 8 ac om. *W* 1 paene om. *D* 2 actionum] sanctionum *W* vel a cup.] ac cup. *W*, et cup. *O* 9 praepostera] *W*, praepropera *reliqui* maturo fine discedant] cum matura fide discedat *W* quidquid] quid *W* sentiis *Y* 10 censuerit *W* sumus lege complexi] possumus lege complecti *W* gravitatem (quam gr. *O*) tuam et ceteros] quam et gravitas tua et ceteri omnes *W* 11 omnium lata] scripsi, o.

latam ZEYDO *Bell. Berol.*, latam o. *W*, omnium *Ben.* in perpetuo *W* convenit] convenit perpetuis (ex pp = proposita?) *W*, conveniunt *Bell.*, conveniet *O*, conveniat *reliqui* *pergit Berol.* sic: et licet rem omnibus cristianis causis generaliter profuturam neque a comitibus neque ab scabinis siue iudicibus infringere audeant neque sacrilega temeritas vel cupiditas ad subreptionem vel dirumpere aliquem compellat audacia qui hoc facere praesumpserit XXX librarum au[ri] eum condempnamus, ut sit ipsum aurum herario imperatorum profuturum et ne ulterius aliquis nostrum decretum uiolare praesumat, tali pena sit multatus: ea docuit me *E. Seckel* formata esse ab interpolatore ad novellam Valentiniani 26 (brev. 8) c. 7: et licet rem omnibus causis generaliter profuturam a nemine temerari posse credamus, tamen, ne quos sacrilega temeritate ad subreptionem quacumque compellat audacia, praesumentes triginta librarum auri poena percullat: eadem manebit palatinum officium utriusque aerarii data iiii (iiii *E*) non. mai. const.] WZEYDO *Ben.*, om. *Bell. Berol.* 12 dalm. et zenofilio cc (vel ā) *W*, om. *reliqui*

2 (405 Febr. 4).

IMPPP. ARCAD(IVS), HONOR(IVS) ET THEOD(OSIVS) AAA. HADRIANO P(RAE)FECTO P(RAE)TORI)O. Ut veneratio sacerdotibus debetur innoxiiis, ita et poena moderata inquietis adque deiectis. Quemadmodum enim deo servientes et divini sacerdotii integritate lucentes non solum vitam suam proprio praestant ornamento, sed etiam subiectae plebis atque oboedientis exemplo, ita hi, quorum indigniora sunt sub integritatis professione peccata, si

praem. exemplum legis aduersus episcopos qui iudicio episcoporum damnantur centum eos milibus ciuitate in qua fuerunt debere excludi *Z*
 1 imppp. (impp pp *E*) arc. hon. et th. aaa (om. *EY*) hadriano ppo (rrō *E*) EYD fortasse

ex *Th.*, om. *Z* 2/3 deiectis] de deiectis *Z*: fortasse scr. sede deiectis 3 sacerdotis *E*, seruitii *O* 4 ornamentum *Z* subiecti *ED* plebi *Z* 4/909, 1 oboedientes *ZE*

exclusi degradatique ab episcopis conprobentur, qui resupinos spiritus adversum definita rettulerint, separati ab his urbibus, quas errore proprio tenuerunt, et sibi debent esse reperti et aliis constituta ablegatione terrori. Plurimos enim bonos faciunt et veneratio optimorum sacerdotum et notabilis reprehensio pessimorum. Suggestentibus episcopis didicimus quosdam sacerdotes Christianae legis, quorum delicta coetu episcopali et deprehensa fuerint et eorum sententia vindicata, in sinu earum urbium, in quibus talia commissa sunt, permanere et quaerere turbas populi, convocare turbatores quietis, existere tumultus popularis auctores, innocentes se post iudicium dicere, plebem colligere et velut adhuc episcopos salutari, comitatum sacrum petere, mereri mendaciis oracula et furtiva rescripta. Sancimus itaque hac lege, ut || quicumque residentibus sacerdotibus fuerit episcopali loco detrusus et nomine, si aliquid vel contra 'sententiam' vel contra quietem ¶ moliri fuerit deprehensus rursusque sacerdotum petere, a quo videtur 'exclusus', procul ab ea urbe, quam 'indignus' infecit, secundum legem divinae memoriae Gratiani centum milibus vitam agat. Sit ab eorum coetibus separatus, a quorum est societate discretus; || careat urbe, quam tenuit, segregetur a plebe, quam mentitus vitae praeceptor infecit. || 'Sit' huiusmodi personis tenore 'huius legis' illicitum sacra nostra adire secreta et inpetrare rescripta: 'omnia' abiectis per culpam sacerdotio personis quae impetrata sunt 'vel quae impetrata fuerint' infecta permanent: scituris his, quorum defensione nituntur, absque sui reprehensione non futurum, si hoc eis 'polliceantur' suffragium, qui divinum non videntur meruisse iudicium, || Hadriane parens carissime atque amantissime. Hanc igitur legem sublimis magnificentia tua cunctas per dioceses sibi creditas publicabit edictis, ut id, quod pro quiete repertum, pro iudicii episcopalis confirmatione constitutum, pro reprimendis culpis inventum est, ab omnibus excolatur, a sacerdotibus reservetur. DATA PRIDIE NONAS FEBRUARIAS RAVENNAE STILICHONE II CONS.

	TH. 16, 2, 35	10
inc.		
'custodiam'		
¶ publicam		
'expulsus'		
'indignus' om.		15
deficit		
redit 'sitque' 'huius legis'		20
'omnibus'		
'uel q. i. fuerint' om.		
'polliceantur'		
fin.		25

Z (cum apographo Paris. 1452) EYDO (epitomen Th. ex plena const. explens) et epit. Paris. 10753. — Epitome C. Th. 16, 2, 35.

1 degradatique] *edd.*, deprauatique (depratique *E*¹) libri episcopis] *scripsi*, episcopis libri resupinos] *Z*¹ *E*, resupino *Z*² *YDO* spiritus] *Z*² *E*, spiritu *Z*¹(?) *YDO* 2 tenuerunt] *malim* tinxerunt sibi] si *O* 3 reperti] *Z*, perti *EY*^a, periti *Y*^b *D*, dampnationi *O*: expectes reprobationi vel simile vocabulum ablegatione] *edd.*, obligatione libri terreri *E*² plurimus *Z*^a ueratio *Y*^a 4 notabiles *Z*^b *Y*^a *D*^a *O* 4/5 didicimus *Z*¹ 5 et *om.* *YDO* 6 fuerant *O* et eorum] *Z*, iterum *EYDO* uindicata] neglecta *O*, costu episcopali *superscr. E* (in textu *E*^a) 7 populos *YDO* 8 populares *E* 9 salutare *Z*^a comitatum sacrum] *Z*, comitatu sacrum *E*, comitatus agrum *Y*¹ *D*¹, comitatus agrum *Y*² *D*², e comitatu sacrum *O* 10 rescripta] responsa *O* 12/13 uel contra sent. uel contra] contra sententiam uel *O* 14 expulsus *O* 16 gratini *Z*^a 18 quem *Y*^a tenuit] polluit *O* a plebe] *Z*, ab

ea *YDO*, *om. E* 20/21 rescrita *Z*^a 21 omnia] *Z**EYD*, omnibus *Theod. O* adiectis *Z* sac. per culp. *O* 22 sunt uel quae impetrata *om. O* fuerint] *scripsi*, fuerant *Z**EY*^b *D*^b (non *ins. hoc loco Z*), fuerat *Y*^a *D*^a 22/23 infecta permanent] *Theod.*, permaneant *Z**EYD*, non permaneant *O* 23/24 scituris his quorum d. nituntur (non *ins. hoc loco Z*) absque s. r. non (*YDO Theod.*, *om. hoc loco Z*) futurum si hoc (*om. O*) eis (*sic Y D Theod.*, si hi *Z*) polliceantur (*sic Z*, polliceantur *Y*^a, polliceantur *Y*^b *D*^b *O* *Theod.*)] scituri (*sic*) his polliceantur (*mediis omisiss*) *E* 25 uidentur post metuisse *O* metuissae *YDO* 26 atque am.] *Z*, am. *E*, *om. YDO* 27 cunctas] *edd.*, cunctis libri publicauit *Z* 28 reprimentis *E*^a 29 a sacerdotibus reseruetur] *Z* (cum apographo, re hodie euanuit) *EYDO*: fortasse *scr.* et sacerdotibus reseretur 30 stilichone ii] *D*^a (*sic*) *O* *Theod.*, stilichone secundo *Z*, stilichone (*om. ii*) *YD*^b (*sic*)

3 (... [384?] ...).

IMPPP. VALENTINIANVS, THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD OPTATVM PRAEF(ECTVM) AVGVSTALEM. Graviter admodum mota est nostra clementia quaedam ab his, qui episco-

praem. exemplum legum ubi non licet clericos publicum adire iudicium *Z* 1 imppp. (imperatur *Z*, impa pp *E*) ual. th. et arc.] idem (praecedit 16, 2, 35 aucta ex Sirm.) *O* aaa

om. ZE praef.] pcc̄ *E*, procc̄ *YDO* 2 post clementia *ins.* 910, 5 lectis ... 910, 6 refragatur suo loco omisiss *O* quadam *Z*^a

porum sibi nomina vindicant, perpetrata et contra leges non minus divinas quam humanas improba temeritate commissa, vexatos etiam nonnullos orthodoxorum clericos, quorum aetas huic iniuriae ac sacerdotium repugnabat, fatigatos itineribus, quaestionariis deditos, adque haec omnia per eos commissa, qui ad tegumenta frontis sacerdotii nominis titulos praeferebant. Denique lectis in consistorio precibus, quibus episcopalis pietas aliquid postulans refragatur in eo . . . adque idcirco continua lege sancimus, nomen episcoporum vel eorum, qui ecclesiae necessitatibus servant, ne ad iudicia sive ordinariorum sive extraordinariorum iudicium pertrahatur. Habent illi iudices suos nec quicquam his publicis communium cum legibus: quantum ad causas tamen ecclesiasticas pertinet, quas decet episcopali auctoritate decidi. Quibuscumque igitur mota fuerit quaestio, quae ad Christianum pertinent sanctitatem, eos decebit sub eo iudice litigare, ut ille praesul sit in suis tamen partibus omnium sacerdotum, id est per Aegypti dioecesim, Optate carissime ac iucundissime. Quare laudabilis auctoritas tua arbitrio temperato quidquid negotiorum talium incidat, terminet habituro pontificium sacrae disceptationis Timotheo episcopo, quem tibi omnes etiam suo iudicio praetulere. Est enim vir cum omnium sacerdotum susceptione venerandus, tum etiam nostro iudicio iam probatus. DATA PRIDIE NONAS FEBRUARIAS CONSTANTINOPOLI.

§ (cum Floro Ambr. et Ambros. imp. nomina et 6 continua . . . 9 legibus) EYDO. MENC. MAR. 2, 320. 740.

1 legibus N § etiam om. O nonnullus E
 § huic iniuriae post sacerdot. O ac sacerdotium
 A a sacerdotium EYD, et sacerdotium O fatigatos
 O commissa omnia, fatigatos ZEYD
 § tegumenta YD, tegumenta O frontis] ZE,
 frontis YD, turoris O: malim fraudis sacerdotium] sacerdotibus O § denique om. O
 huius . . . § refragatur supra p. 909, § collo-
 cat O aliquid] malim tale quid: intelleguntur
 quicquam repudemur propter auxilium saeculare
 in causis ad religionem pertinentibus advocatum
 cuius potestas, quae episcopum potest dedecet
 u. postulatum] postulat E^a in eo (in eo om. O)
 aliquo iudicio continua (perpetua O) lege sancimus
 (sancimus Florus [Aut.]) sic libri, videntur
 quosdam accidisse ad hoc exemplum: in
 eo negotio remedium reperiri vidimus] atque
 ab eo continuo] lege sancimus nomen] ut
 unus O ut nullus Florus (Ambros.) 7 ne
 (Aut.) ad no Florus (Aut.), om. O et Florus
 (Ambros.) § iudicium om. Florus (Ambros.)
 pertrahatur] O, pertrahantur ZEYD Florus
 (Ambros.) quicquam] YDO, quisquam ZE
 publicis om. O § tamen ad caus. O 10 decit
 § nota] 11 decebit D quas] scr. eas

11/12 litigare ut ille praesul sit in suis tamen partibus] scripsi dubitans, litigare ut ille praesul in suis autem (aut YD) partibus (om. YD) ZEYD, litigare qui praesul legis eius fuerit O 12 omnium sac. id est per aeg. dioecesim (dioecesim Z^a, diocisim Z^bE, diocisim debeant YD)] om. hoc loco O 13 negotium Y^a 14 incidat] ZE, incidet YDO ante termin. ins. omnium sacerdotum iudicio O terminet habituro] scripsi, termini habituro ZE, terminabit habituro O, terminabitur a (om. Y^a) YD pontificium] pontificis. Y^a, pontifici Y^b D^b, pontifici D^a timothei episcopi Y^aD 15 post omnes ins. per egypti dioecesim O post iudicio ins. denuo terminabit habituro pontificium sacrae disceptationis O suo] s.o Z^a est] et E post sacerdotum (om. Z^a) ins. obtemta et adquisitae . . . amor religionis E ex novella Theodosii 3 16 susceptione] Z, susceptione EYDO tum] cum Z iam probatum] adprobatus E. — Propter inscriptionem, a qua abest nomen Gratiani, cum constitutio posterior sit anno 383, Timotheus autem, qui in ea nominatur, obierit a. 385, videtur referenda esse ad a. 384 (cf. Tillemont ad Theodosium I not. 17).

§ (PHI Oct. 21)

IMPERATOR CONSTANTINVS AD FELICEM PRAEFECTVM PRAETORII. Iam dudum quidem constitutionis vestrae saluberrima sanctio promulgata est, quam vestrae repetitae legis veneratione geminamus, ac volumus, ut § si quicquam Iudaeorum Christianum mancipium vel circumcidet alterius sectae mercatus circumcidere non perlicentur, circumcisis quidem istius statuti mensura libertatis cupere effectus eiusdem privilegiis potiatur: || non fas Iudaeo ut qui circumciderit mancipium generis memorati in ob-

TH. 16, 9, 1
 || inc. | "quis"
 "circumciderit, minime in servitute retineat circumcicum, sed libertatis privilegiis qui hoc sustinuerit potiatur" fu.

§ (PHI Oct. 21) § (cum Floro Ambr. et Ambros. imp. nomina et 6 continua . . . 9 legibus) EYDO. MENC. MAR. 2, 320. 740.

cem Z praetorii Z¹ 2 nostrae] malim nos 3 veneration Z^a 7 eius privilegii Y¹ potiatur Z

sequium servitutis retinere. Illud etenim hac eadem sanctione praecipimus, ut, si quispiam Iudaeorum reserans sibi ianuam vitae perpetuae sanctis se cultibus mancipaverit et Christianus esse delegerit, ne quid a Iudaeis inquietudinis vel molestiae patiat. || Quod si ex Iudaeo Christianum factum aliquis Iudaeorum iniuria putaverit esse pulsandum, volumus istiusmodi contumeliae machinatorem pro criminis qualitate commissi poenis ultricibus subiugari¹, Felix parens carissime. || Quare divinitatis affectu confidimus ipsum in omni orbe Romano qui nostri debita veneratione servata: ac volumus, ut excellens sublimitas tua litteris suis per dioecesim sibi creditam comementibus iudices moneat instantissime huiuscemodi debitam reverentiam custodiri. DATA XII KAL. NOVEMB. PROPOSITA VII ID. MART. CARTHAGINE NEPOTIANO ET FACVNDO CONSS.

16, 8, 5
 "Eum qui ex Iudaeo Christianus factus est, inquietare Iudaeos non liceat vel aliqua pulsare iniuria, pro qualitate commissi istiusmodi contumelia punienda"
 fin. 10

ZYD (non habet O). — *Epitomas C. Th. 16, 8, 5. 16, 9, 1.*

1 eteum] Z, enim YD 2 quispiam] quis YD
 sibi] YD, om. Z 3 cultis Z^f 7 machinationem Y¹, machinationem Y²D 8 felex Z¹
 9 condidimus Z, condidimus YD ipsum] ipso
 YD 10 qui nostri (sic YD, nostro Z) debita ueneratione servata] libri, pro qui requiritur
 tutum fore vel similis formula 11 diocesim Z,
 diocesem Y, diocesim D 12 custodire YD
 propter subscr. vide ad Th. 16, 8, 5

5 (419 Mai. 18).

DD. NN. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD PROIECTVM CONSVLAREM. Inverecunda arte defenditur, si hi ad condicionem vel originem reposedunt, quibus tempore famis, cum in mortem penuria cogerentur, opitulari non potuit dominus aut patronus. Porro autem iniquum est, si expensis alterius servatum hominem in lucem quisque sibi obnoxium quocumque titulo sperans audeat vindicare. Itaque magnificentia tua inspecta serie de his, qui per necessitatem aut comparati sunt aut fortasse collecti, in eorum dominium eos faciat perdurare; aut si ab aliquo flagitantur, enumerata duplici pecunia, quae data est, pretii nomine adque expensarum habita ratione, ita demum ad vindicantis auctoritatem eos redire permittimus, ne sit miserum ita exhibuisse alimoniam morienti, ut servatus in vitam postea commodis alterius in dispendio alterius prosit. DATA XV KAL. IVNIAS MONAXIO ET PLINTA VV. CC. CONSS.

ZYDO Ambros. C. 29 inf., nobis A (solam rubricam affert in indice rubricarum Theodosiani) et epit. Paris. 10753.

praem. exemplum legis collecticiis eorum esse qui colligerint Z, de his qui famis tempore sunt collecti YD (hi duo ad constitutionem 6) O
 Ambros. 1 dd nn] dn nn Z, dn n imp. Y, imp. DO aa om. O in uerecundia O
 2 si hii Z, sibi O ad bis Y condicione Z
 reposedunt YDO 4 est om. D^a servatum
 post lucem O 6 dominio O 7 dupli edd.
 data] dicta Y¹ 11 plenta ZYDO uu cc]
 uc Z, uic YD, om. O

6 (425 Iul. 9 [Aug. 6]).

IMPP. THEODOSIVS A. ET VALENTINIANVS CAESAR AMATIO V. I. PRAEP(ECTO) PR(AE)T(O)R(IO) GALL(IARVM). Privilegia ecclesiarum vel clericorum omnium, quae saeculo nostro tyrannus inviderat, prona devotione revocamus. Scilicet ut quidquid a divis

TH. 16, 2, 47
 om.¹

praem. non licere clericis iudicio publico litigare et omnes hereticos debere de civitatibus proici, christianos servos non debere iudaeis seruire (seruire Z^a) et iudaeos non debere militare Z (post inscr.) 1 theodosius (sic) Z a om. ZYDO Flor. caesar] augusti O
 2 amacio Z, almaghio Flor. u. i.] uiro illustri
 O, ul Z, uel Y, om. D praet] D, prtr Z,
 pfo (del.) ppo Y, om. O 3 uel (om. D^a) cl.
 omn. om. O. Praeterea propter inscr. vide ad
 Th. 16, 2, 47 quae . . . 4 inviderat om.
 Florus 4 saeculo nostro] n. s. O

principibus ¶ singuli quique antistites ¶¶ inpetra-
runt, ¶ iugi solidata aeternitate seruentur ¶ nec
cuiusquam audeat titillare praesumptio, in quo
nos nobis magis praestitum confitemur. ¶ Cleri-
cos etiam, quos indiscretim ad saeculares iudices
debere deduci infaustus praesumptor edixerat,
episcopali audientiae reservamus, his manenti-
bus, quae circa eos sanxit antiquitas. Fas enim
non est, ut divini muneris ministri temporalium
potestatum subdantur arbitrio. ¶ In(ustris) itaque
auctoritas tua omni aevo mansura quae iussimus

in provinciarum missa notitiam praecipiet etiam sub poena sacrilegii custodiri, specia-
liter id inlustribus comprehensura praecipit, ut in omnibus circa ecclesiastica privilegia
veterum principum statuta seruentur. Diversos vero episcopos nefarium Pelagiani et Cae-
lestiani dogmatis errorem sequentes per Patroclum sacrosanctae legis antistitem praecipimus
conveniri: quos quia confidimus emendari, nisi intra viginti dies ex conventionis
tempore, intra quos deliberandi tribuimus facultatem, errata correxerint seseque catholicae
fidei reddiderint, Gallicanis regionibus expelli adque in eorum loco sacerdotium fidelius
subrogari, quatenus praesentis erroris macula de populorum animis tergeatur et futurae
bonum disciplinae iustioris instituat. Sane quia religiosos populos nullis decet super-
stitutionibus depravari, Manichaeos omnesque haereticos vel schismaticos sive mathematicos
omnemque sectam catholicis inimicam ab ipso aspectu urbium diversarum exterminari
debere praecipimus, ut nec praesentiae quidem criminorum contagione foedentur. Iu-
daeis quoque vel paganis causas agendi vel militandi licentiam denegamus: quibus
Christiana legis nolumus servire personas, ne occasione dominii sectam venerandae
religionis immutent. Omnes igitur personas erroris infausti iubemus excludi, nisi his
emendatio matura subvenerit. DATA VII IDVS IVLIAS AQUILEIAE D. N. THEODOSIO A. XI ET
VALENTINIANO CONSS.

Z (cum Floro), qui habet inscr. et subscr. et 911, 3 privilegia . . . 912, 10 arbitrio in Aut.
et Ambr., in illo solo 912, 20 qui (sic) rel. . . . 27 subvenerit YDO (hic adsumpto Theod.). —
Epitome (inscriptionibus diversis) C. Th. 16, 2, 47. 16, 5, 62. 16, 5, 64 (harum duarum v. l. non
attulimus).

1 post principibus ins. constitutum est uel quae
O cum Theod. 1/2 inpetrarant Th.
2 soliditate Florus (Ambros.) seruetur Florus
3 cuiquam Florus (Ambr.) audiat Z
titillare praesumptio] sollicitare O 4 nos
om. Florus (Ambros.) 5 etiam] igitur om-
nes Florus indiscretim] indiscrete et Florus
(Autiss.) 7 his . . . 8 antiquitas om. Florus
(Autiss., non Ambr.) 10 itaque] YDO, om. Z
11 omnaeuo Z^a 12 missam Z^b sacri-
legi Z 13 conpraensura Y priuilegia]
precepta O 14 episcopus Z^a 14/15 cae-
lestiani] ZO, caelestini YD 15 errore Y
sequentis Z^a sanctae YDO 16 nisi intra Z^a
ex] a O, om. YD 17 facultate Z^a 17/18 sese-

¶ constitutum est vel quae ¶¶ pro causis
¶ sub poena ¶¶ finit ecclesiasticis
sacrilegii ¶
¶ redit 5
his . . . antiquitas om.
¶ fin. 10

que c. f. reddiderint om. O 18 galliganis Z
19 erroris D^a tergatur Z^bO futuri ZY^aD^a,
futuros O 20 instituatur] Z^a, instituat Z^a Y
DO religiosus populus Z^a 21 siue mathe-
maticos (superscr. uel scimaticos) D 23 de-
dere Y^a ut nec] Theod. l. 62 et l. 64, ne Z
YD Flor. praesentiae (-tium Flor.) . . . foe-
dentur] contagione praesentiae criminorum qui-
dam fedentur O 26 infausti Z^a 27/28 data
uii (ui O) id. iul. aquil. (om. O) dn̄ (sic Z^a, cons
Z^b Flor., constpl domino YD, om. O) theo-
dosio (om. I^a) aug. xi (om. Z Flor.) et ual.
caes. (iii ins. Florus). Praeterea propter subscr.
vide ad Th. 16, 2, 47

7 . . . . [380/1] . . . . .

IMPPP. VALENTINIANVS, THEODOSIVS ET ARCADIVS AAA. AD EVTROPIVM PRAEFECTVM
PRAETORII. Placida beneficia lenitatis dei omnipotentis arbitrio commoti pro felicitate
saeculi publicamus, ut illos, quos imminentis supplicii terror exagitat, insperatae mise-

praem. XIII de his qui pro paschali festiuitate de
carceribus educuntur YD uisdemque verbis Am-
bros. C. 29 inf., de reis in pascha de carcere
educendis O (sine praescr. Z) 1 ual. theod.

et (om. O) arc.] immo grat. ual. et theod., cum
leges ad Eutropium ppo directae sint annorum
380. 381 2 arbitria Z 3 emenentis Z,
emenentis YDO inspiratae O

rationis indultio securitati perpetuae restitutos ad communis vitae gaudia depulsa culpam acerbitate perducatur, ut novae reparationis luce perfusi melioris vitae teneant novitatem. Ideo denique pro festivitate paschali, quam communi et praecelsa professione veneramur, noxas remittimus, ut ii, quos mansuetudinis nostrae indulgentia liberavit, melioris instituti praecepta sectantes nihil periculosum audeant perpetrare, Eutropi parens carissime atque amantissime, exceptis his, quos quinque inmanitas criminum minime patitur relaxari, ceteros carceris custodia liberatos statui pristino restituit, ut communi traditi libertati concessae securitatis gratia perfruantur.

ZYDO et Epit. Paris.

1 indultus O	securitatibus Y	ad] adque Z	car. YD	his] ergo his O	imm. quinque cr. O
8 ideoque denique O	4 hii ZYD, hi O		7 relaxari] YDO, relaxare Z	7/8 communi traditi] scripsi, communiter aditi (additi YDO) libri	8 securitati Z ^a
nostra Z ^a	5 institutionis Y ^a	adiant Z ^a			
post perpetrare videntur excidisse talia quare					
sublimitas tua	eutropius Y	6 parens o			

8 (386 Apr. 22).

IMPPP. VALENTINIANVS, THEODOSIVS ET ARCADIVS. Studiis nostrae serenitatis, quibus etiam praeter consuetudinem statutae adque annuae lenitatis ad propagandas ex more indulgentias naturali beneficio semper animamur, desideratum bonis mentibus tempus advenit. Neque enim alias magis talibus beneficiis imperatoriam decet aequare pietatem, quam cum toto penitus orbe terrarum sacer dies festiva sollemnitate reparatur. Et nos quidem praeter hanc velut indictam et a maioribus traditam pro religionis observatione clementiam liberandis paene omnibus, quos legum severitas strinxerit, effusa penitus humanitate operam sacrae mentis exserimus. Quin per omne hoc, quod inter venerandos et celebres dies medium fuit tempus, catenis levamus, exilio solvimus, a metallo abtrahimus, deportationibus liberamus, cum satis constet nullum prope diem esse, quo non aliquid clemens sanctumque iubeamus, censes nos etiam damnum quoddam horarum pati, si qui liberetur nullus occurrerit. Ex quo apparet properato nos semper arripere istam necessariam exsolvendis, quatenus tamen iusta humanitas patitur, legibus sanctioniamque continuamus omnibus temporum metis voluntariam. Neque enim convenit inter festivas caeremonias et venerabiles sacri temporis ritus strepere infelicitum dissonas voces, trahi ad communem misericordiam horrentibus passis feraliter criminibus reos, audiri tractos ex imo pectore gemitus, cum utique bene sibimet sacra et laeta conveniant et non deceat inter serena votorum ac dicatas aeterno numini pias voces aliquid triste sentire audire conspiciere. Unde notam beneficiis nostris non supprimimus lenitatem, aperimus quin etiam carcerem, vincla deponimus, innoxos tenebrae pedore custodiae crines decenter amovemus. Eripimus omnes feralibus poenis praeter eos, quibus pro magnitudine scelerum non decet subveniri. Habeant illa generalibus excepta indulgentiis crimina suum fatum et competens maiorum scelerum reos exitus teneat. Nullius nos manibus in absolvendis iniuriarum faciemus homicidis; nullius inultos toros remisso adulteriorum ac talium scelerum supplicio deseremus; causam, quae late tenditur, maiestatis integram reservamus. Non aliquos in astra peccantes, non venenarios aut magos, non falsae monetae reos absolvendorum felicitati conectimus: si quidem digni non sunt festivae lucis usura, a quibus graviora commissa sunt, quam prudens solet liberare clementia. Et ne diutius in hac criminum serie laetior versetur oratio, exceptis solitis notisque criminibus alios relaxamus,

1 aaa. antiochino add. ex v. 30 edd.	2 propacandas Z	3 animamus Z	4 aduenit] scripsi dubitans, adiret Z, adhaeret edd. aequare] vacare Seck	6 indicta Z ^a	a mai.] scripsi, mai. Z	7 liberandis] a liberandis (-radis Z ^a) Z	8 operam sacrae] opere sacra Z	per omne] pro homine Z	9 solvemus Z ^a	12 post arripere videntur deficere talia studio occasionem	18 extesoluendis Z ^a	post legi-	bus excidit fortasse reis	14 metis] metis esse Z	15 venerabilis Z	16 horrentibus] scr. horrentes passis f. criminibus] edd., passis f. criminibus Z	audire et tractos Z	17 et non] non Z	18 serenouatorum addictas aeternorum impias Z	21 amouimus ar[r]ipimus Z	25 qua Z	29 laetior] scripsi, laetior Z	notisque] Z, quinque edd.
--------------------------------------	-----------------	--------------	---	--------------------------	-------------------------	---	--------------------------------	------------------------	---------------------------	--	---------------------------------	------------	---------------------------	------------------------	------------------	---	---------------------	------------------	---	---------------------------	----------	--------------------------------	---------------------------

THEOD. I.

Antiochine carissime ac iucundissime. Quocirca spectabilitas tua nostrae mansuetudinis scita quantocius iubebit impleri, ut velocius laeta propagentur, adque in communi omnium celebritate suspendi, quicumque meretur absolvi. DATA X KAL. MAI. CONSTANTINOPOLI HONORIO NOBILISSIMO PVERO ET EVODIO CONSS.

Z

1 anthiocine Z 2 laeta] olaeta Z adque] scr. neque

9 (408 Nov. 27).

IMPP. ARCADIVS ET HONORIVS AVGG. THEODORO ITERVM PRAE(FECTO) PRAETORII. Utinam quidem ii tantum clericorum nomen induerent, quorum in deteriorem partem relabi vita non possit. Esset laetitia communis et facile pios ritus cultusque divinos veneratio humana sequeretur. Sed facile vitia subrepunt, ut illuc etiam error inrepat, ubi esse nisi pura non possunt. Et si censura iudicii sacerdotalis in specula provideat, ut inter bonos non sint, qui boni esse non possunt, ne tamen crimina deprehensa luxurient et sit libera peccantibus pertinacia, placet, ut, || quemcumque clericum indignum officio suo episcopus iudicavit et ab ecclesiae ministerio segregaverit, aut 'qui' professum sacrae religionis obsequium sponte dereliquerit, continuo eum curia sibi vindicet, ut liber illi ultra ad ecclesiam recursus esse non possit et pro hominum qualitate 'vel' quantitate patrimonii vel ordini suo vel collegio civitatis 'adiungat', modo ut quibuscumque apti erunt publicis necessitatibus obligentur, ita ut concludio quoque locus non sit: 'ut per singulos' binae librae auri inferendae aerario nostro a decem primis curialibus exigantur, si 'alicui' inlicitam conventiam et concludia foeda praestiterint, 'omnisque hominibus' improbissimis ab omnibus officiis militiae aditus obstruatur. || Nusquam enim fidi esse possunt, quos infideles deo summo ecclesia refutaverit, Theodore parens carissime adque amantissime. Quod inlustris magnificentia tua in omnium notitiis datis ad singularum iudices provinciarum litteris faciet pervenire, ut universis id proposita sollemniter edicta declarent. DATA V KAL. DECEMB. RA-
VENNAE BASSO ET FILIPPO VV. CC. CONSS.

TH. 16, 2, 39
|| inc.
'si qui' 10
'et'
'adiungatur'
'per sing. igitur' 15
'aliquibus'
'hominibusque'
|| fin.

Z. — Epitome Th. 16, 2, 39.

1 iterum om. Th. 2 hii Z 3 pios] edd., plus Z diuinus Z 4 subripiunt Z orror
inripiat Z 5 in om. Z¹ 8 iudicauerit Th.
9 qui] quis Z 10 obsequium om. Th. | continuo] Th., ut c. Z eum] Th., cum Z
11 uindecit Z¹ ecclesam Z^a 13 collectio Z
17 conhibentiam Z 20 theodore Z
21 prouinciae Z 23 uucel con̄ Z

10 (420 Mai. 8).

[IMPP. HONOR(IVS) ET THEOD(OSIVS) AA. PALLADIO P(RAEFECTO) P(RAE-
TORI)I]. Religiosi sacerdotis fida suggestio exigit probabilem saeculo disciplinam. Agit enim bonis moribus, ne clerici sacris ministeriis seruietes feminis iungantur externis, quas decolorare consortio sororiae appellationis excusant. || Credimus quidem hanc devotis mentibus dei inesse reverentiam, ut divorsorii huius habitaculum conscientia pravae persuasionis ignoret. Sed hac societate seu amicitia non penetret, fama contaminat, datque sinisteris moribus locum alterni sexus adiunctio, cum foris positos ac publico iure viventes ad inlecebram criminis trahit obscaenae suspicionis exemplum.

TH. 16, 2, 44
Eum qui probabilem
saeculo disciplinam
agit decolorari con-
sortio sororiae appel-
lationis non decet 5
|| fin.

1/2 impp. . . praefecto praetorii] Th., om. Z | 8 non penetret] requiruntur talia non penitus
2 sacerdotes Z 3 agit] fortasse facit | qui abstinet moribus] rumoribus Seeck

Quae cum ita sint, inlustris et praecelsa magnificentia tua praesentis oraculi sanctionem propositis ubique divulgat edictis, ut noverint cuncti, || 'qui' cuiuscumque gradus sacerdotio fulciuntur vel clericatus honore censentur, extraneorum sibi mulierum interdicta consortia [hac 'sibi' tantum facultate concessa, ut matres, filias adque germanas intra domorum suarum saepta contineant. In his enim nihil scaevi criminis aestimari foedus naturale permittit. Illas etiam non relinqui castitatis hortatur affectio, quae ante sacerdotium maritorum 'legitime' mernere coniugium. Neque enim clericis incompetenter adiunctae sunt, quae dignos sacerdotio viros sui conversatione fecerunt. || Illam vero desiderii partem legum quoque praeceptum scita solidarunt, ut || 'quisquis dedicatam' deo virginem prodigus sui raptor ambierit, publicatis bonis deportatione plectatur, cunctis accusationis huius licentia absque metu delationis indulta. Neque [exigi convenit proditorem, quem pro pudicitia religionis invitat humanitas. DATA VIII ID. MAL. RAVENNAE DOMNO N THEODOSIO AVG. VIII ET CONSTANTIO III V. C. CONSS

|| redit | 'quicumque
igitur'
[cognoscant | 'eis' 5

'legitimum' 10
|| fin. TH. 9, 25, 3
'si quis dicatam'

[enim 15

Z. — *Epitomae Theod. 9, 25, 3, 16, 2, 44.*

2 deulget Z 3 qui om. Z^a 5 matris Z | 14 dilationis Z 15 exegi Z 16 niuii]
7 in] Th., ut in Z 13 publicatis Z | uiui Z cons Z

11 (412 Iun. 24).

DD. NN. IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AVGG. MELITIO PRAEFECTO PRAETORII. Recte clementiam nostram sacrosanctae religionis obsequiis devotis adsiduitatibus servientem ad confirmationem privilegiorum, quae ecclesiis dicavit vetustas, magnificentiae tuae suggestio religiosa commonuit, ut temerariorum hominum conatibus penitus obpressis, quibus studium est Christianam innocentiam semper appetere, eam nostri formam sanciamus arbitrii, cui deinceps nullus in-pune refragator existat. || Placet 'igitur' rationabilis consilii tenore perpenso, 'quoniam quid remedii . . . confusa nequissimis ausibus viam relinquunt', dstricta moderatione praescribere, a quibus specialiter necessitatibus ecclesiae urbium singularum habeantur immunes. Primo quippe illius usurpationis contumelia depellenda est, ne praedia usibus caelestium secretorum dicata sordidorum munerum fasce vexentur. 'Nulla' iugationem 'talium privilegiorum sorte gratulantem' muniendi itineris constringat iniuria; nihil extraordinarium ab hac 'vel superindicticum' flagitetur; nulla pontium instauratio, nulla translationum sollicitudo gignatur. Non aurum ceteraque talia poscantur. Postremo nihil, 'quod praeter canonicam inlationem' adventiciae necessitatis sarcina repentina de-positum, eius functionibus adscribatur. || Vacent ecclesiae solis, quibus bene consciae sunt, divinae praedicationis officii, cuncta in orationibus celebrandis horarum omnium momenta consumant. Gaudeant nostra in perpetuum liberalitate munitae, quarum nos erga cultum pietatis aeternae devotione gaudemus. Quapropter sublimis magnificentia tua religiosis mentibus in huiuscemodi

TH. 16, 2, 40
|| inc. | 'igitur' om.
'quoniam . . . relinquunt'
om.

'nullam'
'quae t. pr. s. gratulatur'
'superindicticum' 15

'pr. can. inl. quod'

|| finit 20

1 dnn imptr honorius Z 3 privilegii Z | torum Z^a 13 uexetur Z 21 consciae] Z
4 suggestio] suggerri Z 7 refragator Z^a cum Floro (Aut.), conscientiae Florus (Ambros.)
8 quid remedii] Z: videtur desiderari talia: cum apogr. 22 cuncti Florus (Autiss.)
quoniam quid remedii [occurrat quaeritur sacer- orationibus] Florus, rationibus Z 23 in om.
dotumque postulata] confusa 9 dstricta Z Florus (Ambros.) aeternae] Z, aeterna Florus
11 habiatur Z^a immunis Z^a illius] Th., (Ambros.), et aeterna Florus (Autiss.)
illi Z 12 praedia] Th., da Z 12/13 scre- 24 mentibus (non motibus) Z

in honorem sacrilegi ritus funestioribus locis exercere convivia vel quicquam sollemnitatis agitare. Episcopis quoque locorum haec ipsa prohibendi ecclesiasticae manus tribuimus facultatem. || Nam et agentum in rebus executionem Maximi, Iuliani, Eutychi, ut ea, quae generalibus legibus contra Donatistas, Manichaeos adque huiusmodi haereticos vel gentiles statuta sunt, impleantur, indulsumus. Qui tamen scient in omnibus modum statutorum esse servandum, ut ea, quae contra vetitum videntur esse commissa, mox iudicibus iuxta vim legum deferant vindicanda. || Quos quidem viginti librarum auri poena statutae dudum multae constringet, pari multa officiis ordinibusque proposita, si haec quae statui-
mus eorum fuerint dissimulatione neglecta, || Curti parens carissime adque amantissime. Quod ad continendos hominum mores religionemque provisum et ad rectores provinciarum sublimis magnificentia tua
faciet pervenire et digno per omnes iubebit vigore servari. DATA VII KAL. DECEMB. ROMAE, PROPOSITA CARTHAGINE IN FORO SVB PROGRAMMATE PORPHYRII PROCONSULIS NONIS IVNII BASSO ET FILIPPO VV. CC. CONSS.

|| *fn.*

|| *redit* | indices autem u. 10
l. a. poena constringimus et
pari forma officia eorum
quae stat. om.
|| *fnit*

Z. — *Epitomae Th.* 16, 5, 43. 16, 10, 19.

1 sacrilegi ritus funestioribus] *Th. et apographum (quod veram lectionem fortasse sump-
sit ex margine archetypi), qu(?)...|...ioribus
(sacrilegi ritus videtur omissum fuisse) Z
exercere] Th., exegere Z 2 sollemnitatis]
...mnitatis Z agitari Z 3 ..ohibendi Z*

5 iuliani] *sic apographum, ..e(?)iani Z
11 statutae] statuta est Z 13 curts (sic) Z
16 uigore] per uigore Z 17 progammate Z
porfiri apogr., p... Z uucc conss.] u...-
consilibus Z Propter annum vide ad 16, 6, 43*

13 (419 Dec. 21).

IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS PII AVGG. Convenit, nostris praescita temporibus ut iustitiam inflectat humanitas. Nam cum plerique vim fortunae saevientis aufugerint adque ecclesiasticae defensionis munimen elegerint, patiuntur inclusi non minorem quam vivere custodiam: nullis enim temporibus in luce vestibuli eis aperitur egressus. Adque ideo quinquaginta passibus ultra basilicae fores ecclesiasticae venerationis sanctitas in-
haerebit. Ex quo loco quisque tenerit exeuntem, sacrilegii crimen incurrat. Nihil enim confugientibus miseracionis inpenditur, si aura liberior negatur adfectis. Eam quoque sacerdoti concedimus facultatem, ut carceris ope miseracionis aulas introeat, medicetur aegros, alat pauperes, consoletur insontes et cum singulorum causas scrutatus agnoverit,
interventiones suas apud iudicem competentem pro iure moderetur. Scimus enim idque
crebris aditionibus supplicatum frequenter ideo plerosque in custodiam detrudi, ut adeundi iudicis libertate priventur et, cum semel coeperit humilior persona pati custodiam, antequam causa sciat, iniuriae poenam sustinere compellitur. Confestim duas auri libras fisco nostro contumax solvet officium, si sacerdotem negotia tam sancta curantem ianitor feralis excluserit. DATA XI KAL. DECEMB. RAVENNAE MONAXIO ET PLINTA VV. CC. CONSS.

Z et Parisinus 12097.

xliii] *sic (ante coguenit) Z, xliii (sic, non xliiii)
Par. 1 imperatur Par. theodosius Par.
aug. Z coguenit Z praescita] Z Par. requi-
ritur praesidens 4 custodia Par. in] qui
in Par. luce Par.^a, loco Par.^b(?) 6 ex
q. l. q. t. exeuntem] *requiritur* quo loco quis-*

que tenerit ex ecclesia exeuntem quisquis
Par. 7 inpletur Par. 8 concidimus Par.^a
carceres Z introet Z^a 10 idque] *scr.*
estque 11 cribris Z^a Par.^a custodiam]
*scripsi, custodia Z Par. 12 et] ut Z Par.
15 subscr. om. Par. plenta Z uē Z*

14 (409 Ian. 15).

IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS THEODORO VIRO INL. PRAEFECTO PRAETORII. Dubium non est coniventia iudicum fieri et culpabili dissimulatione inultum relinqui, quod ad turbendam quietem publicam in contemptum Christianae religionis, quam debito cultu veneramus, sub publica testificatione commissum addiscimus et pariter non punitum. Vicina peccato in iudice dissimulatio est, quem ignoratio commissi criminis non defendit. 5 Per provinciam Africam tantum quorundam temeritati licuisse conperimus, ut Christianae legis antistites de propriis domibus raptos vel, quod est atrocius, de ecclesiae catholicae penetralibus protractos cruciatibus diversis afficerent, alios vero ad solam divini cultus iniuriam avulsa capillorum parte foedatos vel alio iniuriae genere deformatos concurrentium speculis exhiberent, ut esset circa eos venia gravior, quorum saluti contemptus 10 ignoverat. Tanti sceleris nefas et immane flagitium numquam ante conpertum Africanorum iudiciorum auctoritas nec creditae sibi potestatis iure persequitur nec debita cura referendi in nostram fecit notitiam pervenire. Ignorari ab his potuisse non credimus, quod commissum in civitatibus publice memoratur, quod iugis et magistratum et ordinum cura, stationarii apparitoris sollicitudo, quae ministra est nuntiorum atque indicium, 15 absentiae exhibet potestatum. Licet enim insinuare levia, graviora reticere? non tacuissent, quod propriis innotescere rectoribus per alterum formidarent, nisi intellegerent nolle iudicem vindicare. Expectandum fuit institutis accusationibus contra professionis propriae sanctitatem, ut episcopi suas persequerentur iniurias et reorum nece deposcerent ultionem, quos invitos decet vindicari? Deducitur in hanc necessitatem veniae persuasor alienae, praeceptor indulgentiae, ut de se aut ipse tractasse videatur, quod et petenti alius non negaret, aut praeceptis obsecuturus sacerdotii criminorum vi impunita subiaceat. Episcopus et alios ecclesiae catholicae ministros nisi aut vigor potestatum aut fides iudicum laudabili auctoritate tueatur, erunt addicti audaciae pessimorum. Quapropter iubemus, ut eos, qui talia commisisse dicuntur, diversorum per Africam iudicum 25 sine innocentum laesione requirat auctoritas, ac proprio exhibitos examini, si convinci manifesta probatione cognoverit, cuiuslibet dignitatis et honoris reos probatos aut metallo tradat aut poenam deportationis subire compellat, facultatibus eorum fisco nostro sociatis, ut habeant vitam sibi clementiae nostrae more concessam, quae similibus non donabitur tempore futuro criminibus. Si quidem praesentis legis aeternitate cunctis observanda constituimus, 30 Theodore parens carissime adque amantissime, quod inl(ustris) magnificentiae tuae praelatum litteris, proponendum edictis, in omnium volumus notitiam pervenire: ut, || si "quisquam" in hoc genus sacrilegii proruperit, ut in ecclesias catholicas intruens sacerdotibus et ministris vel ipsi cultui locoque aliquid inportet iniuriae, quod geretur, litteris ordinum, magistratum et "curatoris" et notariis apparitoris, quos stationarios appellant, deferatur in notitiam potestatum, ita ut vocabula eorum, qui agnosci potuerint, declarentur. Et si per multitudinem commissum dicitur, si non omnes, possunt tamen aliquanti cognosci, quorum confessione sociorum nomina publicentur. Adque ita provinciae moderator, sacerdotum et catholicae ecclesiae ministrorum, loci quoque ipsius et divini cultus iniuriam capitali in convictos "vel" confessos reos sententia noverit vindicandam nec expectet, ut episcopus iniuriae propriae ultionem deposcat, cui "sacerdotii" sanctitas ignoscendi solam gloriam derelinquit. 40

TH. 16, 2, 31

"quis"

"curatorum"

"sive"

"sacerdotii" om.

xiii ante dubium Z 2 conhibentia Z
 et] ut Z 3 contemptu Z cultum Z 5 uic-
 ina] uina Z^b, una Z^a 8 uero] atro Z
 14 iugis] Seeck, iugi Z 15 atque indicium]
 scripsi, que in indicium Z 16 absentia Z
 16/17 tacuissent] scripsi, tacuisse Z 17 prop-
 riam Z formidare Z 18 iudecem Z
 19 episcopi s. persequerentur] scripsi, episco-
 pus s. persequeretur Z eorum Z 20 ne-
 cessitate Z 21 aut ipse] scripsi, non ipse Z

22 sacerdoti Z ui impunita] scripsi dubi-
 tans, ea impunitae Z 24 aut fides] et fides Z
 25 iudicium Z 29 morem Z 30 obser-
 uanda] obseruandam Z 31 magnificentia
 tua Z 35 geritur Th. 36 notariis] Th.,
 notariis Z 38 dicitur Th. 40 nomina] Th.,
 omnium Z 41 ecclesiae] Th., om. Z 42 in]
 Th., om. Z 44 sacerdotii] Z^b, sacerdotio Z^a,
 om. Th. sanctitas] Th., sanctitatis Z
 dereliquit Th.

Sitque cunctis non solum liberum, sed 'etiam' laudabile, factas 'sacerdotibus vel ministris atroces' iniurias velut publicum crimen persequi ac de talibus reis ultionem mereri, || ut hac saltem ratione, quod agi adversum se per episcopum non posse confidit, at aliorum accusationibus malorum audacia pertimescat. || 'Et' si multitudo violenta civilis apparitionis executione et adminiculo ordinum possessorumve non potuerit praesentari, quod se armis aut locorum difficultate 'tueantur', iudices Africani armatae apparitionis praesidium, datis ad virum spectabilem comitem Africae litteris praelato legis istius tenore 'deposcent', ut rei talium criminum non evadant ||. Et || ne Donatistae vel ceterorum vanitas haereticorum aliorumque 'eorum', quibus catholicae communionis cultus non potest persuaderi, Iudaei adque gentiles, quos vulgo paganos appellant, arbitrentur legum ante adversum se datarum constituta tepuisse, noverint iudices universi praecipis earum fidei devotione parendum et inter praecipua curarum, quidquid adversus eos decrevimus, [exequendum. [Si quisquam iudicum peccato conventiae, 'dissimulandi arte', executionem praesentis legis omiserit, noverit amissa dignitate graviolem motum se nostrae clementiae subiturum, officium quoque suum, quod saluti propriae contempta suggestioni defuerit, punitis tribus primatibus condemnationi viginti librarum auri 'subdendum'. Ordinis quoque viri, si in propriis civitatibus vel territoriis commissum tale aliquid siluerint 'gratia obnoxiorum', deportationis poenam et propriarum amissionem facultatum se noverint subituros. DATA XVIII KAL. FEBRUAR. DD. NN. HONORIO VIII ET THEODOSIO V AVG. CONS. RAVENNA.

'et'
'atr. sac. aut min.'
|| *fnit*
|| *redit* | 'quod' 5

'tueatur'

'deposcant' 10
|| *fnit* | || *π*. 16, 5, 46
'error'

15
[non ambigant
[quod | 'diss. arte' *om.*

20

'plectendum'
'in gratiam noxiorum' 25

Z. — *Epitomae Th. 16, 2, 31, 16, 5, 46.*

1 factas] *Th.*, factum *Z* 2 atrocis *Z*^a
publ. crim.] *Th.*, crimen publ. crimen *Z*
3 rei *Z*^a 6 executione] *Th.*, excusationem *Z*
6/7 adminicula *Z* 7 potuerit praesentari]
Th., potuerint praestari *Z* 7/8 quod se armis]
Th., quos de agris *Z* 8 idices *Z*^a 11 ne]
Th., *om.* *Z* 15 se datarum] *Th.*, *om.* *Z*

tepuisse] *Th.*, cepisse *Z* 16 parendum] *Th.*,
parendos *Z* 18 conhibentiae *Z* 19 ex-
cusationis *Z* leges *Z* noverit] *Th.*, *om.* *Z*
21 suggestione] *Z* *Th.* 23 subdendos *Z*
25 poenam et] *Th.*, poenae *Z* amissione] *Z*
26/27 *propter subscriptionem vide 16, 5, 46*

15 (412 Dec. 3).

IMPP. HONORIVS ET THEODOSIVS AA. AD MELITIVM VIRVM INLYSTREM PRAEFECTVM PRAETORII.
Non cassum veterum prudentia constituit quod adpetitam innocentiam solaretur et purgatis repperit ultionem, ne libera calumniantis intentio insontes adfigeret. Terret quidem reum proposita poena criminibus et facit accusatorem vindictae contemplatione cautiorem, ne quisquam solis aliquando inimicitiarum stimulis incitatus ingerat non probanda iudicibus. Quae 5
fori aequitas, responsis veterum et legum nostrarum aeternitate solidata, cunctis est delata personis, debet clericis nunc prodesse, || 'quos' non nisi apud episcopos convenit accusari. || Quibus nihil convenit habere commune, ne cultus venerabilis sacerdos et Christianae legi dicatus minister, quibus intuitu religionis maior quam ceteris talibus reverentia deferenda est, securo calumniantis arbitrio

TH.
|| 'clericos' | || *fn.*

10

xu] *sic ante* imp. et (*sic*) hon. *Z* *aa om.* *Z*
1 ad melitium] et melitium *Z* *ppo Th.*, praefectum (*om.* praetorii) *Z* 3 ne] et ne *Z*
calumniantes *Z* quendam *Z* 5 inimitiarum *Z*

7 dilata *Z* prodesse *Z* 8 acc. conu. *Th.*
9 commune] commune cum saeculo *Seeck*
sacerdotes *Z* 10 legis *Z* quibus] *scr.* qualibus

cuiuslibet criminis nondum probata obiectione maculetur et talibus personis, quibus dignum est detulisse pro merito, peccatum iniuria fieri et sine ultione inlicite patiamur. Quapropter placitura omnibus legis aeternitate sancimus, ut, || [si episcopus vel presbyter, diaconus et quicumque inferioris loci Christianae legis minister apud episcopos, si quidem alibi non oportet, a qualibet persona fuerint accusati, sive ille sublimis vir honoris sive 'cuiuslibet' alterius dignitatis, qui hoc genus 'miserandae intentionis arripiat', || ut homo peccatis aliquibus vel criminibus pollutus mentiendi probatis obsequio vel locum tenentibus sacerdotii vel divinis servientibus mysteriis delationem ingerat, || noverit docenda probationibus, monstranda documentis se debere 'deferre'. || In quo si est culpa, minister religionis vitae suae pollutione removendus sacris non potest interesse secretis. At si huius est vesaniae, quae nullis fulta probationibus composita criminatione talium virorum adpetisse propositum videatur aut . . . . . || si quis 'igitur' circa huiusmodi personas (quae sequuntur in Theodosiano vide supra p. 850).

redit [igitur	5
'ullius'	
'laudabilis i. finit arripiet'	10
redit	
'inferre' finit	
si 'ergo'	15

Z cum Floro Autiss. et Ambros. (inscr. et adnotata ad 920, 4-7). — Epitome Th. 16, 2, 41.

2 detulisse] desideratur vocabulum quale est reuerentiam 4-7 Florus sic epitomavit: episcopos vel (om. Ambros.) presbyteros diaconos et quoscumque inferioris loci Christianae legis ministros ab episcopis solum, non ab alio oportet accusatos audiri 6 apud episcopos si quidem alibi non oportet] Th., episcopis solum non ab alio oportet Z a qualibet] Th., aequalibus et Z 7 fuerint accusati] querit

accusatus audiri Z siue cui.] Th., si uel cui. Z, scr. sive sit cui. 9 mentiendum Z 11 delationem ingerat] talia requiruntur, dilacerint Z nouerit] Th., nouerint Z 12 quo] scripsi, qua Z 14 at] edd., an Z quae nullis] edd., quaerillis Z 16 post aut quaedam videntur excidiisse 16/17 huiusmodi personas] Th., huius persona Z hic finiens

16 (408 Dec. 10).

IMP. HONORIVS AD THEOD(ORVM) II PRAEF(ECTVM) PRAETOR(II). Punitis auctoribus mali publici laesorum quidem dolori dedimus ultionem, sed provincialibus nostris libertatis restituendae festinatione sentimus uno eodemque tempore armis et legibus consulendum. Hinc denique bellorum curis mixta ratio et salubris constitutio admonuit faciendum, ut || diversarum homines provinciarum cuiuslibet sexus condicionis aetatis, quos 'barbaricae feritatis discursus' captiva necessitate transduxerat, invitos nemo retineat, sed ad propria redire cupientibus libera sit facultas. Quibus si quicquam in usum 'recuperandarum virium' vestium vel alimoniae 'dicatur inpensum', humanitati sit praestitum, nec 'maculet boni facti gloriam avara' victualis sumptus repetitio, || cum forsitan alimoniae istius mercedes operarum reddiderit compensatio. Quod in examen venire non patimur, ne ad propria redire cupientes indecoris contentione retardentur: || exceptis his, quos 'quis barbaris vendentibus emisse' docebitur, a quibus status sui pretium propter utilitatem publicam emptoribus aequum est redhiberi: ne 'ingentis' damni consideratio in tali necessitate positus negari faciat

inc. TH.	5
'barbarica feritas'	
'rec. uir.' om.	10
'inp. est'	
'maneant'	
finit	
redit	15
'barb. uend. emptos esse'	
'quando enim'	20

xui ante imp. Z praem. (ante punitis) lex quae redemptos de captiuitate iubet aut restituere praetium aut si pauperes sunt quinquennio redemptoribus suis obsequi Z 2 publice Z 8 retineat sed] reteneat et Z 10 recupe-

rendarum Z uest. uel] Th., uel uest. Z 11 dicatus Z 13 repitio Z forsitam aelimoniae Z 16 contemptionibus Z 19 ingentis] scr. imminens

emptionem, || et inveniamur, quorum libertati consuli volumus, saluti potius obfuisse. Hos || decet [aut datum pro se pretium emptoribus restituere, aut labore, obsequio vel opere quinquennii vicem referre beneficii, habituros incolumem, si in ea nati sunt, libertatem. || Nec honestas emptoribus quinquennii tempus ad compensationem maioris forsitan pretii datum ingemiscat exiguum, quia humanae vitae fragilitas forte intra metas potest temporis constituti deficere nec ad legis beneficium pervenire. Credant saltem perditum casibus, quod humanitate detulerint, licet humana misericordia deo iudice quod alteri tribuit, sibi praestet. Quapropter servata definitione legis, cuius moderationem placere non dubium est, || reddantur [sedibus propriis], quibus iure postliminii et veterum responsis 'prudentialium' incolumia cuncta servata sunt. 'Quam sanctionem adeo volumus custodiri, ut, si quisquam temeritate sacrilega praecipis' fuerit conatus obsistere, actor et conductor procuratorque, 'qui ad tuendam absentis domini possessionem esse detegitur', dari se metallo 'aut poenam deportationis non ambigat subiturum'. Si vero possessionis dominus 'contra mansuetudinis nostrae salubre constitutum venire temptaverit', rem suam fisco noverit vindicandam seque 'per rectoris provinciae sententiam' deportandum. Et ut facilis exsecutio 'proveniat imperatis, Christianae sacerdotes, vicinorum et proximorum locorum ecclesias retinentes, quorum moribus congruit effectus talium praecceptorum', curiales quoque proximarum civitatum placuit admoneri, ut emergentibus 'talium necessitatum' causis adeant iudices legis nostrae auxilium petitori. || Et ne quis contumaciae suae culpam praecipi ignoracione tueatur, Theodore parens carissime adque amantissime, inlustris magnificentia tua legis tenorem litteris suis edictisque propositis ad omnium iudicum et provincialium notitiam faciet pervenire, || ita ut noverint rectores universi decem libras auri a se et tantundem 'ponderis' a suis apparitoribus exigendum, si 'quod praecceptum est, in gratiam cuiuspiam neglectum esse doceatur': || cum saluberrimae sanctionis executionem deferri ab omnibus quidem, sed iudicum maxime et officiorum cura obsequioque iubemus. DATA III NON. DECEMB. RAVENNAE BASSO ET FILIPPO VV. CC. CONSS., ACCEPTA XVI KAL. IANVARIAS.

Z. — *Epit. Theod. 5, 7, 2.*

2/3 ant datum] *Th.*, ad datum Z 4 beneficii] *Th.*, beneficii Z 5 incolumem Z eam Z 7 forsitan Z 9 potestas temporis Z^a defecere Z 15 et] etiam *Th.* 18 temeritatem Z 19 et om. *Th.* qui que Z 21 metallis *Th.* 21/22 subitorum Z 25 et om. Z 26 prouenia Z 26/27 [imperatis chr. sac. vicinorum] (vicinarum *apographum*) et pr[oximorum l. e. r. quorum] mori-

bus cong[ruit e. t. praecceptorum cu]riales q. proximarum] (proximorum *apographum*) civitatum placuit] admoneri *uncis inclusa iam charta lacera deficiunt in Z, sunt in apographo christianae] scr. christianae religionis 33 tatur Z 37 a se] se Z Th. 41 excusationem Z deferri] scr. fieri similiterve 43 uc Z*

|| *fnit*
|| *redit* | [redemptos

|| *fnit* 5

|| *redit* | [igitur 15
[sub moderatione qua iussimus
'prud.' om. | 'quam . . . praecceptis'
si quis itaque huic praeccepto

'qui . . . detegitur' om. 30

'cum poena d. n. amb.'
'contra . . . temptauerit' om.

'per r. pr. sententiam' om. 35

'proueniat christianos prox. loc.
volumus huius rei sollicitudinem
gerere'

'talibus causis sciant legis nostrae
auxilium deferendum' 30

|| *fnit*

|| *redit* 35

'om.'
'praecceptum neglexerit'
|| *fnit* 40

1, 9,

1,

X

[The following text is extremely faint and illegible due to low contrast and blurring. It appears to be a list or index of items, possibly numbered 1 through 10, with corresponding descriptions or references.]